

## **СТАНОВИЩЕ**

**от доц. д.с.н. Емилия Ченгелова, ИИОЗ при БАН**

**за дисертационен труд на майор Пламен Асенов Петков  
за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”**

**Област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана”  
професионално направление 9.2. „Военно дело”**

**на тема „Направления за усъвършенстване на кариерното развитие на офицерския  
състав в Българската армия”**

Представеният за защита дисертационен труд на майор Пламен Петков за присъждане на научната степен „Доктор” е посветен на тема, имаща ключово значение за функционирането на Българската армия. Дисертационният труд е в обем 167 стр. и се състои от увод, три глави, изводи, заключение, 15 приложения и литература. В литературата са посочени общо 165 заглавия, от които 146 на български и руски езици, 9 на английски език и 10 интернет източника. Дисертантът има 3 публикации по темата на дисертацията.

В първа глава дисертантът разглежда и критически осмисля подходите в изучаването на професионалната кариера. Дисертантът разграничава три вида подходи - **психологически; икономически; социологически**. Позитивното при разглеждането на тези подходи е, че дисертантът е воден от желанието да намери отговори на поредица от практически въпроси, които в крайна сметка да го отведат до отговор на въпроса дали е възможно в Българската армия и по-конкретно в Сухопътните войски да има способни и професионално подготвени офицери. Въпросът е много сериозен и самият начин на неговото формулиране подсказва, че са налице сложни процеси, които не влияят непременно в позитивна посока. Анализирайки чуждестранната социологическа литература, дисертантът правилно заключава, че са обособени две основни нива на изучаване и анализ на кариерните процеси: 1) на организационно ниво и 2) на нивото на физическите лица. В тази глава се въвежда терминологията, с която в рамките на дисертационния труд се описва, изучава и анализира професионалната кариера на офицерите от Сухопътните войски на Българската армия. Разработен е цялостен теоретичен модел на изследване на професионалната кариера на офицерите от Сухопътните войски. Рационален ход на дисертанта е възприемането на теорията на социалното действие (М. Вебер) като основа на разработения модел. Ценността на този

подход е, че поведението на офицера в процеса на изграждане на неговата професионална кариера се анализира и интерпретира в контекста на значението, което самият субект ѝ придава. Елемент от теоретичния модел е и осъщественият (чрез системен подход) анализ на факторите, влияещи върху професионалната кариера на офицерите.

**Втора глава** описва съвременното състояние на професионалната кариера на офицерите от Сухопътните войски. Емпирична основа на анализа е проведеното през август 2013 г. социологическо изследване с шифър „Кариера”, както и експертното проучване сред офицери от различните нива от Сухопътните войски. Емпиричната база на анализа е обогатена със сведения от нормативно-правните документи, регламентиращи протичането на военната служба, като по този начин е направен анализ на правните основания за протичането на кариерни процеси в Сухопътните войски на Българската армия. Интересни и практически полезни са описанията на социалния статус на офицерите от Сухопътните войски. Предмет на нарочен анализ са етапите на реализиране на кариерно развитие на младшите и старшите офицери от Сухопътните войски. В тази глава са представени емпиричните резултати по отношение факторните влияния върху професионалната кариера. Представят се и се анализират използваните от офицерите способности за повишаване на техния социален статус и показателите за успешност на професионалната кариера. Малко изненадващо, максимален коефициент на тежест  $p$  има показателят *„наличие на необходимите средства, осигуряващи заслужен стандарт на живот след пенсиониране”*, което е изтъкнато от дисертанта като логичен фокус върху материалните резултати на построяване на професионалната кариера. Този показател изпреварва например показателя *„достигане на заслужен авторитет, признание и уважение от страна на колегите”*.

**Трета глава** е посветена на извеждането на направления и способности за усъвършенстване на кариерното развитие на офицерите от Сухопътните войски. Интересен е изборият от дисертанта подход. Най-напред е направена е сравнителна характеристика между Банка ДСК и военната организация, като основанието е, че в сферите на дейности на Банката и военната служба съществуват някои сходни черти (предметна специализация, високи изисквания за квалификация, наличие на класифицирана информация, необходимост от защитата ѝ). Изхождайки от успешния опит на управление на кариерата на работещите в разглежданата Банка и на други големи търговски организации, са формулирани направления за развитие на управлението на кариерата на военнослужещите. Доказана е необходимостта от системно управление на кариерните процеси в Сухопътните

войски на Българската армия и са изведени принципите, на които следва да се става това управление.

**Дисертационният труд, представен за защита, отговаря на три много важни изисквания за придобиване на научната степен „Доктор“:**

- ✓ Избраната проблематика е актуална както в познавателно отношение и от гл.т. на синтезирането и прецизирането на теоретичната дискусия по проблема, така и от гл.т. на обосноваване на подходите за конструиране на теоретични модели и практически инструменти за бъдещи емпирични изследвания по проблематиката;
- ✓ Изследването има ясно формулирани изследователска теза, цел, предмет, задачи и хипотези;
- ✓ Направени са важни научни приноси по отношение на иновативност, разширяване на съществуващите знания по проблема и възможности за приложение в практиката.

Избраната от дисертанта структура на дисертационния труд е логична и напълно съответства на целите и задачите на дисертационното изследване. Прави впечатление умелото и безпроблемно преминаване от теоретико методологическите основи на изследваната проблематика към нейното емпирично изследване и обратното връщане към теорията, този път чрез извлечените от проведеното изследване изводи и констатации.

Използваната терминология, изказът на дисертанта и начинът на построяване на аргументацията говорят **първо**, за много високо ниво на познаване на теоретичните основи на изследването на професионалната кариера и **второ**, за отлично познаване на действителността в Сухопътните войски на Българската армия. Дисертантът очевидно притежава потенциал за саморефлексия и анализ на сложни каузално-следствени връзки.

Дисертантът проявява изключително високо ниво на познаване на научните трудове, в които предмет на анализ са теорията на ролевата идентичност, формирането на длъжностния статус и спектъра на роли, като творчески процес на усвояване от индивида, на формално разпределените правомощия и ценностите на управленските дейности

Дисертационният труд е образец за това как следва да се подготви методологически едно военно социологическо изследване. Взети са методологически мерки за гарантиране достоверността на събраната емпирична информация и за научната обоснованост на резултатите от дисертационното изследване.

Майор Петков демонстрира способности за творческо прилагане на концептуални тези от наличните теоретични източници и отлични аналитични умения. Едно от

достоинствата на предложения дисертационен труд е умелото съчетаване на теоретичен анализ на литературни източници – научни разработки и документи, с анализ на емпирична информация, което доказва качествата на дисертанта Пламен Петков за проблематизиране в избраната от него предметна област.

Умелото боравене с емпиричните данни и техният прочит в контекста на избраната теоретична рамка е дало своите позитивни резултати. **Постигната е целта на предприетото изследване и е доказана основната изследователска теза.**

**Най-важните научни приноси на дисертационния труд на майор Пламен Петков са следните:**

- ✓ Систематизирани и критически осмислени са теоретичните и методологическите основания за провеждането на научно обосновано изследване на професионалната кариера на офицерите в Българската армия;
- ✓ На основата на резултатите от проведеното изследване са разкрити и описани **три типа професионална кариера в Сухопътните войски на Българската армия: 1) кариера, ориентирана към военното звание; 2) кариера, ориентирана към конкретната длъжност и 3) кариера, ориентирана към мястото на служба (в географски смисъл);**
- ✓ На основата на проведеното емпирично социологическо изследване дисертантът доказва, че механизмът на движение на офицера от Сухопътните войски към по-висока длъжност е тясно свързан с механизма за социалната мобилност в частност - с нейната вертикална съставяща;
- ✓ Дисертантът разкрива основните детерминанти при кариерните процеси в Сухопътните войски в Българската армия и показва, че най-голямо влияние за развитието на професионалната кариера на офицерите от Сухопътните войски в съвременни условия оказват личните професионални и делови качества на офицера, а не вътрешната организация или външната среда.

**В дисертационния си труд се съдържат съществени практико-приложни приноси:**

- ✓ Конструирани са авторски изследователски инструменти (Анкетна карта за офицерите от Сухопътни войски и Формуляр за експертно становище), които в процеса на изследването са доказали своята работоспособност и биха могли да се използват и при бъдещи емпирични изследвания на нагласите и представите за професионална кариера във всички родове войски на Българската армия;

- ✓ Успешността на професионалната кариера на офицера схваща като най-напред като постигнато материално благополучие след приключване на професионалната кариера, а също така и като завоюван авторитет, признание и уважение от страна на военната колегия и удовлетвореност от изпълнение на служебно-професионалните дейности;
- ✓ На основата на резултатите социологическото изследване се формулират направления и конкретни способности за усъвършенстване на кариерното развитие на офицерския състав от Сухопътните войски в съвременни условия. Предложени са реалистични и приложими начини/мерки, които говорят за много добро познаване на същността на работата на офицерите и възможностите за кариерно израстване.

**Всичко казано до тук достатъчно ясно показва високата научна и практико-приложна стойност на представения от майор Пламен Петков дисертационен труд.** Авторът разкрива огромния си потенциал за самостоятелна научно изследователска работа, в това число за проблематизиране и преосмисляне на ключови теоретични постановки и прилагането им за практико приложни емпирични изследвания на проблематиката. Изказаните научни тези, оригинални авторски интерпретации и подчертаните умения да анализира очертават дисертанта като изследовател с бъдеще в областта на военната социология.

Авторефератът и справката за научните приноси отразяват адекватно работата и постиженията на автора. Стилът е точен и изчистен, езикът е прецизен.

**На основата на казаното до тук, препоръчвам на членовете на уважаемото жури по защитата да гласуват единодушно ЗА присъждането на майор Пламен Петков научната степен „Доктор” в Област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана” професионално направление 9.2. „Военно дело”.**

17.11.2014 г.

Подпис:.....

(доц. д.с.н. Е. Ченгелова)